

Boom Kaai

Archeologienota: Programma van Maatregelen

Titel

Archeologienota Boom, Kaai: Programma van maatregelen

Auteur(s)

Wannes van Daele

Erkende archeoloog

2019/00002 INDAR bv.

2024/00014 Celine de Ruiter

Projectnummer INDAR

2020-1104

Projectnummer Onroerend Erfgoed

2026B14

Plaats en datum

Beerse, 23/02/2026

© INDAR bv. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming

I. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Projectcode INDAR Bv		2020-1104
Projectcode Onroerend Erfgoed		2026B14
Locatie	Provincie	Antwerpen
	Gemeente	Boom
	Straat	Kaai, Windstraat
Kadastrale gegevens	Gemeente	Boom
	Afdeling	1
	Sectie	B
	Percelen	620/C, 135M2 (grotendeels), 137L (deel), 143S (deel), 147Z (klein deel), 148V (klein deel), 151P (klein deel), 153S (klein deel)
Coördinaten	X-min, Y-min	149530.2505,197120.0130
	X-max, Y-max	149762.0345,197306.4103
Oppervlakte plangebied		Ca. 6916 m ²
Oppervlakte bodemingreep		Ca. 6916 m ²
Erkend Archeoloog		2019/00002 INDAR BV
Alle plannen die in dit document gebruikt worden, zijn afkomstig van de catalogus van Geopunt Vlaanderen¹ of het portaal Databank Ondergrond Vlaanderen², tenzij anders vermeld wordt.		

¹ GEOPUNT VLAANDEREN 2025 – administratief, historisch, orthofotografisch

² DATABANK ONDERGROND VLAANDEREN 2025 – geografisch

2. GEMOTIVEERD ADVIES

2.1. Aanleiding vooronderzoek

De aanleiding van het vooronderzoek vormt de geplande bouw van een ondergrondse parking aan de Kaai in Boom en de heraanleg van de aangrenzende Windstraat. Meer informatie over de aanleiding van het vooronderzoek is terug te vinden in het verslag van resultaten.

2.2. Resultaten vooronderzoek

Tijdens het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem kon enkel het bureauonderzoek uitgevoerd worden. Op basis van dit vooronderzoek zonder ingreep in de bodem was het mogelijk om met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed op het terrein.

Het plangebied ligt in de huidige gemeente Boom. Boom, reeds in de 13de eeuw vermeld als parochie, ontstond uit de oude moederprochie Kontich. Pas in de 18de eeuw kwam de eigenlijke uitbouw van de gemeente tot stand. Grote bezittingen werden stilaan verkaveld en als bouwgrond verkocht. De Windstraat, deel van het plangebied, grenst in het noorden aan de Grote Markt van Boom. Dit driehoekige plein werd voor 1850 ingenomen door een kerkhof met middenin de oude (intussen afgebroken) kerk. Op historisch kaartmateriaal tot ca.1939 is het merendeel van het plangebied gelegen in de Rupel, waardoor de verwachting op sites erg laag is. Enkel in het noordelijke deel van de Windstraat is er op historisch kaartmateriaal bebouwing te zien, waardoor er een hoge verwachting is op een 'site' (of een erg klein deel ervan) uit de nieuwe of nieuwste tijd.

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 1,5 en 30,3 m + TAW. Het plangebied is gelegen in de Rupelvallei, die langs het terrein stroomt. De hoger gelegen gebieden zijn gelegen ten noorden van het plangebied, bij de woonkern van Boom. De hoogte binnen het plangebied zelf varieert tussen 6,10 en 8,75 m+TAW. Hierbij is de kade langs de Rupel hoger gelegen. De Windstraat loopt richting het noorden hoger op. Het plangebied zelf is gekarteerd als OB, onder bebouwing. Verder naar het noorden toe zijn grote gebieden aangegeven als OE, een groeve. Aan de andere kant van de Rupel zijn er verschillende zones aangeduid als ON, dit zijn opgehoogde terreinen. In april 2020 werd een geotechnisch onderzoek uitgevoerd binnen het plangebied, waarbij vier boringen werden uitgevoerd. Uit de sonderingen bleek dat er in alle boringen nog baksteenfragmenten werden aangetroffen tussen 2.5 en 8m diepte. Deze sonderingen bevestigen dat het terrein in het verleden opgehoogd werd. In 2002 werden er eveneens boringen uitgevoerd vlak langs het plangebied. Hieruit bleek dat er zich tussen 5 en 5.5m nog puin bevond. Dit lijkt er eveneens op te wijzen dat het terrein in het verleden opgehoogd werd. Doordat er voor het merendeel van het plangebied met zekerheid sprake is van kunstmatige gronden is de kans op het aantreffen van intact bewaarde artefactenvindplaatsen uit de vroege prehistorie (steentijd) erg laag.

Er zijn geen archeologische waarden gekend binnen het plangebied. In de ruime omgeving zijn er wel enkele CAI-locaties weergegeven. Ten noorden van het terrein, tussen de Hoogstraat en de Groene Hofstraat, werd in 1671 een kasteel opgetrokken (106663), later werd deze afgebroken en kwam de OLV en Sint-Rochuskerk in de plaats (105470). Verder werden er enkele toevalsvondsten gemeld in 2017. Zo werd een bakstenen waterput uit de 20ste eeuw aangetroffen (215118) en twee baksteenfunderingen uit de 19de eeuw (216548 en 216549). Aan de overkant van de Rupel, stond de voormalige Schans van Willebroek (101009) en liep een loopgracht (222888). De Windstraat, deel van het plangebied, grenst in het noorden aan de Grote Markt van Boom. Dit driehoekige plein werd voor 1850 ingenomen door een kerkhof met middenin de oude (intussen afgebroken) kerk. De verwachting voor sites langs de Kaai is voor elke periode voor de 20ste eeuw miniem. Voor het noordelijke uiteinde van de Windstraat (ca. 755 m²) kunnen wel verwachtingen geformuleerd worden. Op basis van de gekende archeologische en historische waarden, is er een erg lage verwachting voor sites uit de steentijd. De verwachting voor sites uit de metaaltijden en Romeinse periode is laag. De verwachting voor een site uit de middeleeuwen (vroeg, volle en late middeleeuwen) is matig.

De ondergrondse parking wordt voorzien aan de Kaai in Boom. De parking zal één niveau diep zijn. Er wordt een inrit aangelegd aan de Windstraat en een uitrit aan de Kaai. Er wordt een groenzone aangelegd tegen de Rupel toe. Bij de bouw van deze parking zal eveneens de bestrating opnieuw worden aangelegd en heringericht. Op niveau -1 worden in totaal 90 openbare parkeerplaatsen voorzien. Er vindt een verstoring plaats tot op ca. 4,14 m beneden het maaiveld. Daarnaast wordt de Windstraat heraanlegd. De heraanleg bestaat uit nieuwe straatstenen op een legbed van zandcement (3 cm), een fundering in schraal beton (25 cm), een onderfundering in steenslag (15 cm) en geotextiel. Het gaat hier om een verstoring tot 43 cm beneden het maaiveld. Verder wordt de riolering heraanlegd. Deze gaat tot een diepte van maximaal 7,09m+TAW, of met andere woorden maximaal 1,5 meter beneden het maaiveld. In het zuidwesten van het plangebied bevindt zich een diepere (val)put tot 4,65 m-mv. De bodem wordt hierbij niet of nauwelijks meer verstoord dan de reeds bestaande weg en riolering al veroorzaakt heeft.

Uit bovenstaande kan geconcludeerd worden dat eventuele archeologische waarden onherroepelijk vernietigd worden waar de parking wordt ingericht. Er worden hier echter geen archeologische waarden verwacht aangezien het gebied tot in de 20ste eeuw in de Rupel gelegen was en nu bestaat uit opgehoogde grond. Enkel de noordelijke helft van de Windstraat (ca. 755 m²) zou zich volgens historisch kaartmateriaal niet in de Rupel bevonden hebben. In deze regio van het plangebied wordt enkel de straat en riolering heraanlegd, waardoor de bodem niet of nauwelijks meer verstoord wordt dan de reeds bestaande weg en riolering al veroorzaakt heeft. Bovendien is het gebied te klein om waardevolle kenniswinst op te leveren. Vervolgonderzoek lijkt dan ook niet noodzakelijk. We adviseren de vrijgave van het plangebied.

2.3. Afweging noodzaak verder onderzoek

Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse terreingebruik en de bouwplannen van de opdrachtgever, kan geconcludeerd worden dat het merendeel van het plangebied tot ca. 1939 gelegen was binnen de rivier de Rupel en dat de aanwezigheid van een archeologische site dus miniem is. Hierdoor is vervolgonderzoek dus niet opportuun. In de enige zone die boven het water lag (noorden van de Windstraat, ca. 755 m²) wordt een eventuele archeologische site verstoord door de aanleg van de riolering, al kunnen we ervan uitgaan dat het grootste deel van de bodem reeds verstoord is bij de aanleg van de bestaande straat en riolering. Bovendien is het gebied te klein om waardevolle kenniswinst op te leveren. Hierdoor is vervolgonderzoek niet opportuun.

Bovenstaande wordt verder verduidelijkt in figuren 1,2&3. Op basis van het historisch kaartmateriaal blijkt dat het overgrote merendeel van het plangebied (ca. 6161 m²) tot ca. 1939 gelegen was binnen de rivier de Rupel. Enkel een kleine zone in het noorden van de Windstraat (ca. 755 m²) lag op het vaste land (zie Figuur 2 en Figuur 3). In de 20ste eeuw werd de kade verlegd en het plangebied opgehoogd tot het huidige niveau. Dit bleek eveneens uit boringen uitgevoerd in april 2020 binnen het plangebied, waarbij nog baksteenfragmenten werden aangetroffen tussen 2.5 en 8 m diepte. Dit wil met andere woorden zeggen dat enkel in de noordelijke zone van de Windstraat kans is op de aanwezigheid van een archeologische site. Hier wordt een eventuele archeologische site niet verstoord door de heraanleg van de straat en riolering, of is deze reeds verstoord bij de aanleg van de bestaande straat en riolering. Bovendien is het gebied te klein om waardevolle kenniswinst op te leveren. Hierdoor is vervolgonderzoek niet opportuun.

Na een fase in het vooronderzoek volgt geen verder vooronderzoek, zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem, indien op basis van de reeds uitgevoerde fase(s) van het vooronderzoek voldoende informatie gegenereerd is om (Code van Goede Praktijk, p. 31):

1. Een archeologienota of nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staaft, of;
2. Een archeologienota of nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staaft (doordat de geplande bodemingrepen geen impact hebben op het eventueel aanwezige erfgoed of doordat verder onderzoek van het aanwezige erfgoed geen nuttige kenniswinst zou opleveren), of;
3. Een archeologienota of nota op te maken die de noodzaak voor een archeologische opgraving staaft én een plan van aanpak hiervoor biedt, of;
4. Een archeologienota of nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud in situ staaft én een plan van aanpak hiervoor biedt.

Na het bureauonderzoek kon voldoende informatie gegenereerd worden om aan te tonen dat er hoogstwaarschijnlijk geen archeologische site aanwezig is in het deel van het plangebied langs de Kaai (punt 1). Verder kon aangetoond worden dat de bodemingrepen in de noordelijke zone van de Windstraat hoogstwaarschijnlijk geen impact zullen hebben op het eventueel aanwezige erfgoed, en het gebied hoe dan ook te klein is om waardevolle kenniswinst op te leveren (punt 2).

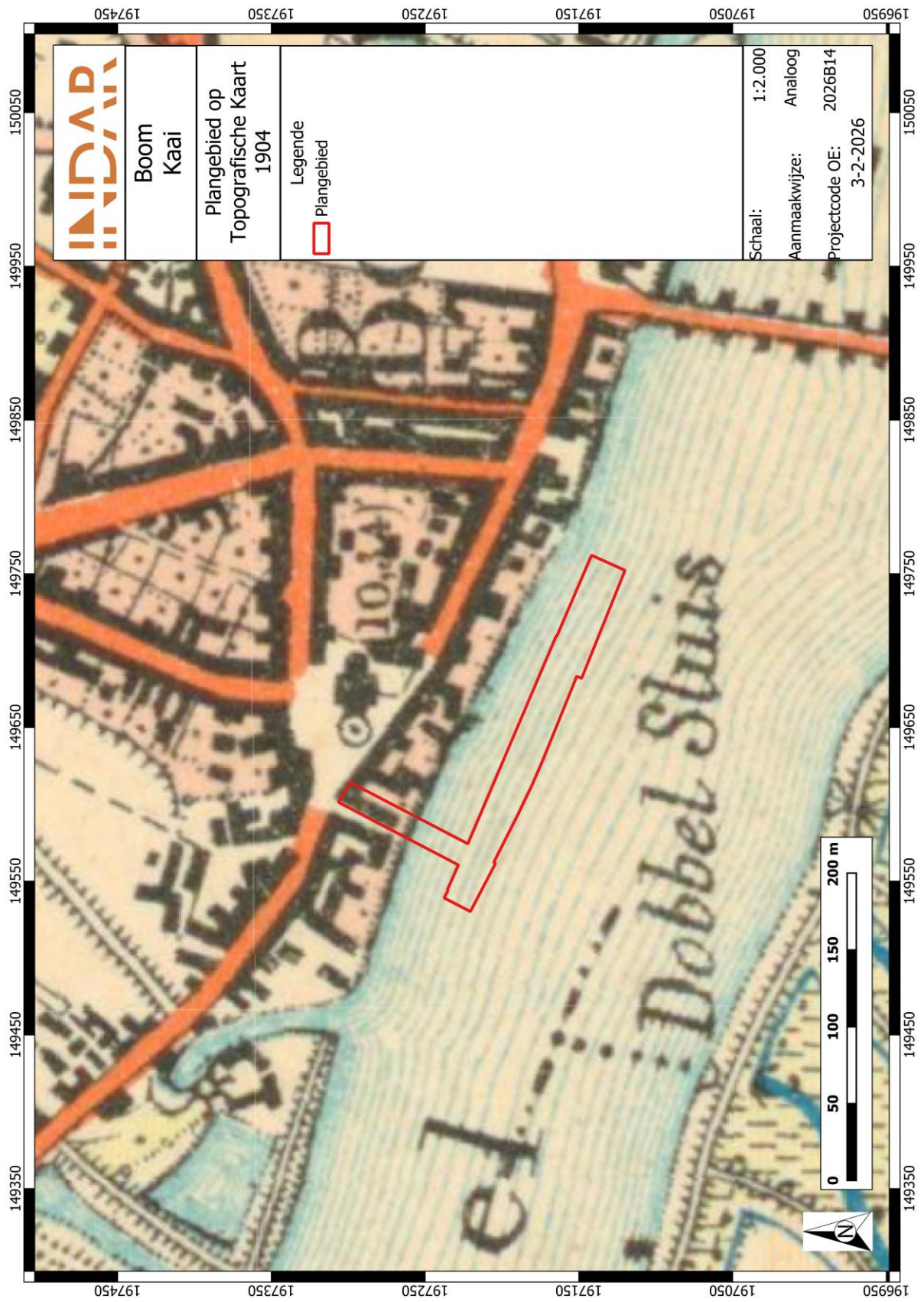
Op basis van bovenstaande argumentatie wordt een advies gegeven om de terreinen vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Een programma van maatregelen werd hierdoor niet opgemaakt.

Hierbij rekening houdend dat de geplande werken deze diepte niet zullen bereiken, adviseert INDAR bv om het plangebied vrij te geven voor verdere ontwikkelingen.

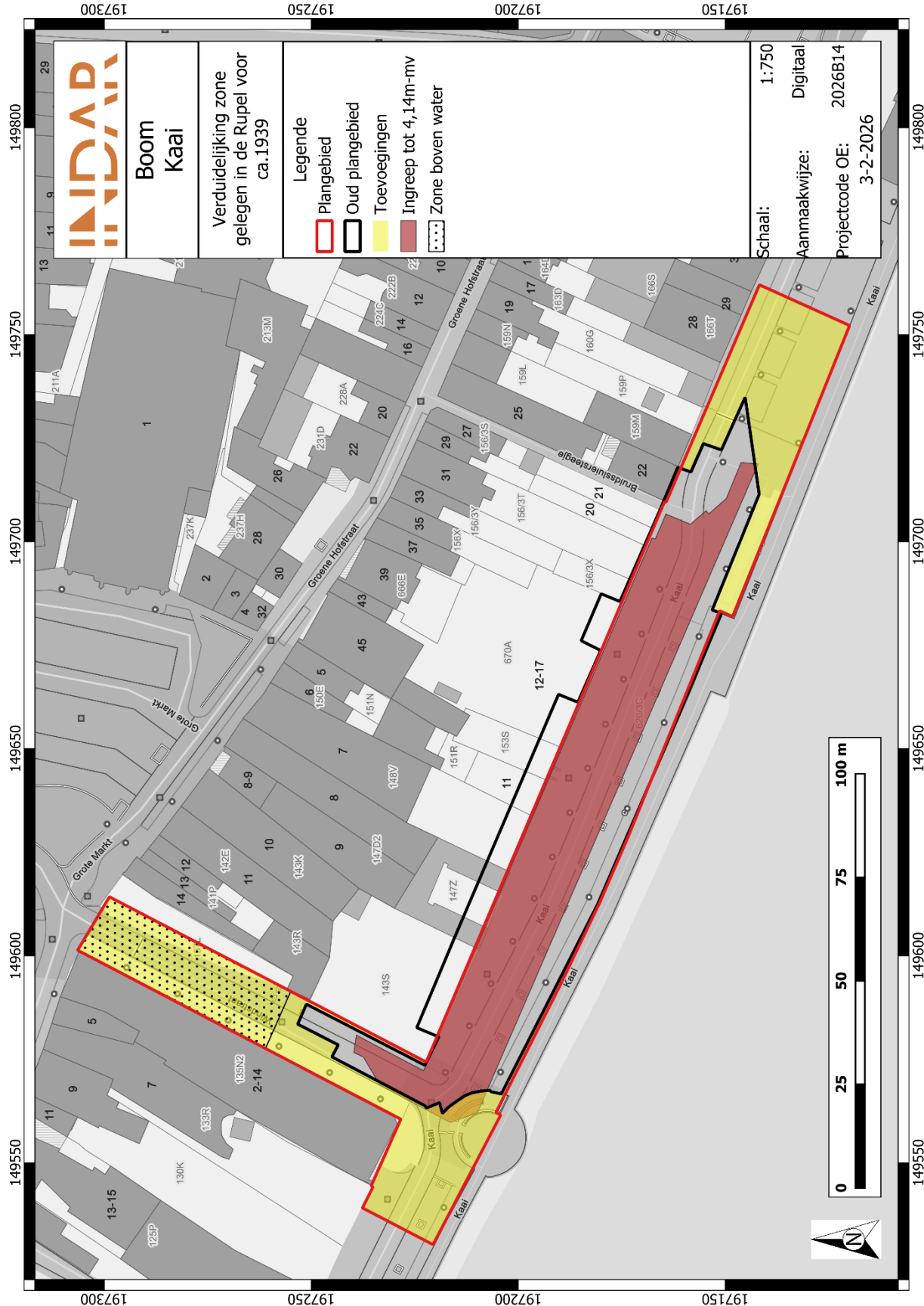

Figuur 1: Syntheseplan van de geplande werken op orthofoto

Figuur 2: Plangebied op topografische kaart 1904³

³ CARTESIUS 2026

Figuur 3: Verduidelijking van zone boven en onder water (in de Rupel) voor ca.1939

3. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan geconcludeerd worden dat er geen vervolgonderzoek noodzakelijk is. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is met voldoende zekerheid een uitspraak te doen over de aanwezigheid en waarde van archeologisch erfgoed, het potentieel op kennisvermeerdering en de haalbaarheid van eventueel verder onderzoek.

Een doorslaggevende factor in het bepalen of verder onderzoek noodzakelijk is, is de lokale geschiedenis van het terrein. De beslissing om geen vervolgonderzoek te adviseren steunt op de volgende redenering:

- Voldoende info aanwezigheid site: Ja.
- Voldoende info versturende impact van de geplande werkzaamheden op eventuele archeologische sites:

Uit het bureauonderzoek blijkt dat het merendeel van het plangebied tot in de 20ste eeuw binnen de rivier de Rupel viel. Hierna werd de kade verlegd en het plangebied opgehoogd tot het huidige niveau. Dit bleek eveneens uit boringen uitgevoerd in april 2020 binnen het plangebied, waarbij nog baksteenfragmenten werden aangetroffen tussen 2.5 en 8 m diepte. In de enige zone die boven het water lag (noorden van de Windstraat, ca.755 m²) wordt een eventuele archeologische site verstoord door de aanleg van de riolering, al kunnen we ervan uitgaan dat het grootste deel van de bodem reeds verstoord is bij de aanleg van de bestaande straat en riolering. Bovendien is het gebied te klein om waardevolle kenniswinst op te leveren. Hierdoor is vervolgonderzoek niet opportuun. We adviseren de vrijgave van het plangebied.

Indien tijdens de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht. Deze bepalingen zijn terug te vinden in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet. Eventuele toevalsvondsten dienen binnen drie dagen na ontdekking gemeld te worden bij Onroerend Erfgoed.

4. LIJST MET FIGUREN

Figuur 1: Synthesepan van de geplande werken op orthofoto	8
Figuur 2: Plangebied op topografische kaart 1904	9
Figuur 3: Verduidelijking van zone boven en onder water (in de Rupel) voor ca.1939 ..	10

5. BIBLIOGRAFIE

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2026. Geoportaal. Available at: <https://geo.onroenderfgoed.be>.

CARTESIUS, 2026. *Cartesius*. Available at: www.cartesius.be.

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0), 2019.

DATABANK ONDERGROND VLAANDEREN (DOV) 2026. Available at: www.dov.vlaanderen.be

KEERSMAEKERS, E. & VERRIJCKT, J., 2020. *Archeologienota Boom Kaai*.

Voorblad:

CARTESIUS, 2025. *Cartesius, Kaartlaag 1939* Available at: http://www.cartesius.be/arcgis/home/webmap/viewer.html?url=https://wmts.ngi.be/arcgis/rest/services/seamless_carto__default__3857__800/MapServer&lang=nl, bezocht op 31-10-2024.